

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ДЕТЕРМІНАНТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

©2019 СІМКІВ Л. Є.

УДК 332.14:330

JEL: R13

Сімків Л. Є. Стратегічні пріоритети регіональної економічної політики в контексті детермінант економічного зростання

Стаття присвячена розробці стратегічних пріоритетів регіональної економічної політики. Визначено, що регіональна економічна політика за спрямованістю управлінських впливів є складовою державної регіональної політики, державної економічної політики, а також соціально-економічної політики розвитку регіонів. Зазначається, що регіональна економічна політика реалізується на регіональному та внутрішньорегіональному рівнях і включає систему цілей і завдань у сфері управління соціально-економічним розвитком регіонів та територіальних утворень, які входять до його складу. Визначено та обґрунтовано стратегічні цілі регіональної економічної політики, що базуються на врахуванні комплексу завдань, реалізація яких сприятиме вдосконаленню регіональної економічної політики, вирішенню питання усунення міжрегіональних диспропорцій, стимулюванню якісного економічного зростання та підвищенню рівня життя населення в Україні. Акцентовується увага на тому, що виконання окреслених завдань пов'язане з рядом ризиків, що потребують урахування.

Ключові слова: регіональна економічна політика, стратегічні цілі, економічне зростання, пріоритети, децентралізація.

DOI:

Рис.: 1. Бібл.: 8.

Сімків Лілія Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри теорії економіки та управління, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: simkivlilya@gmail.com

УДК 332.14:330

JEL: R13

UDC 332.14:330

JEL: R13

Симкив Л. Е. Стратегические приоритеты региональной экономической политики в контексте детерминант экономического роста

Статья посвящена разработке стратегических приоритетов региональной экономической политики. Определено, что региональная экономическая политика по направленности управленческих воздействий является составляющей государственной региональной политики, государственной экономической политики, а также социально-экономической политики развития регионов. Отмечается, что региональная экономическая политика реализуется на региональном и внутререгиональном уровнях и включает систему целей и задач в области управления социально-экономическим развитием регионов и территориальных образований, входящих в его состав. Определены и обоснованы стратегические цели региональной экономической политики, базирующиеся на учете комплекса задач, реализация которых будет способствовать совершенствованию региональной экономической политики, решению вопроса устранения межрегиональных диспропорций, стимулированию качественного экономического роста и повышению уровня жизни населения в Украине. Акцентируется внимание на том, что выполнение очерченных задач связано с рядом рисков, которые необходимо учитывать.

Ключевые слова: региональная экономическая политика, стратегические цели, экономический рост, приоритеты, децентрализация.

Рис.: 1. Библ.: 8.

Симкив Лилия Евгеньевна – кандидат экономических наук, доцент, заведующая кафедрой теории экономики и управления, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа (ул. Карпатская, 15, Ивано-Франковск, 76018, Украина)

E-mail: simkivlilya@gmail.com

Simkiv L. Ye. The Strategic Priorities of the Regional Economic Policy in the Context of Determinants of Economic Growth

The article is concerned with development of strategic priorities of the regional economic policy. It is defined that the regional economic policy according to the direction of managerial influences is an integral part of the State regional policy, the State economic policy, as well as the socio-economic policy of the regional development. It is specified that the regional economic policy is implemented at the regional and intraregional levels, and includes a system of goals and tasks in the field of management of the socio-economic development of region and the territorial entities comprised therein. The strategic goals of the regional economic policy, which are based on consideration of a set of tasks, are defined and substantiated, the implementation of which will contribute to the improvement of the regional economic policy, solution of the issues of eliminating the interregional disproportions, stimulation of a high-quality economic growth, and raising the standard of living of the population in Ukraine. It is emphasized that the implementation of the outlined tasks is related to a number of risks that need to be taken into view.

Keywords: regional economic policy, strategic goals, economic growth, priorities, decentralization.

Fig.: 1. Bibl.: 8.

Simkiv Liliya Ye. – PhD (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Theory of Economics and Management, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: simkivlilya@gmail.com

В умовах сьогодення нагальними стали питання дослідження наявних тенденцій та закономірностей економічного розвитку окремих територій, забезпечення умов і можливостей їх економічного зростання. Стимулювання економічного зростання, підтримка його темпів на стабільному та

оптимальному рівні є однією з найважливіших довгострокових цілей регіональної економічної політики будь-якої країни. Ефективність цієї політики, спроможної сформулювати сприятливі умови для забезпечення якісного економічного зростання, соціальної та економічної єдності держави, динамічного збалан-

сованого розвитку регіонів, визначається обґрунтованістю прийнятих рішень як на етапі формування, так і на етапі її реалізації.

Різні аспекти окресленої проблематики стали предметом наукових досліджень таких українських учених, як З. Варналій, В. Геєць, В. Кравців, М. Максимчук, А. Мельник, А. Мокій, І. Сторонянська, С. Шульц та ін. Водночас важливим завданням залишається розробка стратегічних напрямків ефективної регіональної економічної політики, спроможної сформувати сприятливі умови для забезпечення якісного економічного зростання, соціальної та економічної єдності держави, динамічного збалансованого розвитку регіонів, підвищення рівня та якості життя населення.

Метою даної статті є розробка стратегічних пріоритетів регіональної економічної політики, які спрямовані на: підвищення ефективності функціонування системи управління регіональним і місцевим розвитком; удосконалення механізмів стимулювання економічного розвитку регіонів в умовах децентралізації; покращення ресурсного забезпечення розвитку територій з особливими проблемами розвитку (сільських, гірських).

Для розуміння сутності регіональної економічної політики доцільно чітко окреслити місце регіональної економічної політики в системі управлінських впливів та її змістовне наповнення щодо об'єктів, суб'єктів та їх функцій.

Регіональну політику можна розглядати на двох рівнях: на макро- та на мезорівні. На рівні держави регіональна політика втілюється в нормативно-правовому регулюванні, спрямованому на розвиток регіонів, при якому суб'єктами управління є органи державної влади.

Відповідно до цього підходу регіональна економічна політика – це функціональний нормативно-правовий та економічний вплив органів центральної влади на економічну систему адміністративно-територіальної одиниці країни, який має на меті раціоналізацію суспільно-виробничих відносин і відображає сукупність інтересів населення регіону [1, с. 4].

Згідно з іншим підходом, на рівні регіону регіональна економічна політика реалізується завдяки нормативно-правовим актам локальної дії, вплив яких розповсюджується на територію відповідного адміністративно-територіального утворення та суб'єктом управління виступають місцеві органи влади [2].

Вважаємо, що регіональна економічна політика за спрямованістю управлінських впливів – це складова державної регіональної політики, державної економічної політики, а також соціально-економічної політики розвитку регіонів [3, с. 11].

Отже, регіональна економічна політика реалізується на регіональному та внутрішньорегіональному рівнях і включає систему цілей і завдань у сфері управління соціально-економічним розвитком регіонів та

територіальних утворень, які входять до його складу. Останній акцент є особливо важливим в умовах реалізації реформ адміністративно-територіального устрою України та децентралізації влади [4, с. 10]. Безумовно, що цілі регіональної економічної політики пов'язані з цілями регіонального розвитку, які поширюються на процеси та явища, що відбуваються на регіональному рівні та які сконцентровані на залученні різних механізмів ефективного використання ресурсів територій і конкурентних переваг територіального розподілу праці задля підвищення якості життя населення.

Безсистемність реформ і неузгодженість рішень і заходів із їх впровадження є суттєвою прогалиною в процесі децентралізації влади. Як наслідок, вирішення різних питань, пов'язаних із розвитком територій в умовах децентралізації, покладено на «широке коло вузьких експертів», одні з яких спеціалізуються на стратегічному розвитку, інші – на фінансовому плануванні та формуванні бюджету, треті – на реформах у сфері медицини чи освіти тощо [5, с. 4].

Такі спроби розрізненого розв'язання економічних проблем у регіонах України можуть сприяти досягненню якихось локальних результатів, однак не можуть бути ефективними в процесі здійснення децентралізації загалом, оскільки ефективність забезпечується лише системною регіональною економічною політикою. Це свідчить про те, що окремі політико-економічні заходи, спрямовані на децентралізацію влади та відродження економічного потенціалу регіонів, територіальних громад (зокрема, в межах сільських, гірських територій), повинні доповнювати та посилювати одне одного в процесі проведення реформ, не допускати суперечностей між ними, які можуть породжувати небажані економічні тенденції.

Враховуючи нові цілі Державної регіональної політики, визначені Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року [6], а саме: підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів; територіальна соціально-економічна інтеграція та просторовий розвиток; ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку, а також розпочату децентралізацію управління та реформу міжбюджетних відносин, стратегічна місія регіональної економічної політики вбачається у створенні сприятливих умов для забезпечення розумного, сталого та інклюзивного зростання. Реалізація цієї місії мала б забезпечити подолання територіальних диспропорцій та підвищення конкурентоспроможності регіонів.

Вибір цілей базується на ефективному використанні внутрішнього потенціалу регіонів та зміні ролі місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в розробці та впровадженні такої регіональної економічної політики, яка б відповідала інтересам і прагненням регіональних і місцевих

громад. Важливою передумовою ефективного розвитку регіонів та забезпечення їх економічного зростання є достатність фінансових ресурсів, необхідних для реалізації функцій, покладених на органи місцевого самоврядування. Водночас децентралізація влади передбачає мінімальне втручання центральних органів влади в управління регіональним розвитком. Це говорить про підвищення відповідальності органів регіональної та місцевої влади за соціально-економічний розвиток регіонів. Тому цілі регіональної економічної політики в умовах децентралізації мають бути тісно інтегровані в загальну стратегію реформ, а її реалізація повинна сформувати підґрунтя для зміцнення фінансової спроможності територіальних громад, підвищення конкурентоспроможності регіонів, забезпечення їх економічного зростання та підвищення життєвих стандартів населення. Враховуючи зарубіжний досвід, вважаємо, що саме створення фінансово спроможних територіальних громад стане одним із головних каталізаторів економічного зростання, а отже, реальних соціальних зрушень в Україні.

Не менш важливим завданням для держави та регіонів є підвищення конкурентоспроможності регіонів, яке на пряму пов'язане зі створенням сприятливого інвестиційного клімату на місцевому та регіональному рівнях, активізацією процесів структурної перебудови економіки регіонів. Процеси структурної трансформації передбачають диверсифікацію монофункціональної економіки промислових регіонів, сільських і гірських периферійних територій. Підвищення інвестиційної привабливості регіонів України на пряму залежатиме від забезпечення комплексного розвитку регіональної інфраструктури, зокрема транспортної, фінансово-кредитної, інформаційно-комунікаційної, комунальної, соціальної, освітньої тощо. Саме рівень розвитку інфраструктури інвестори розглядають як базову умову для започаткування та успішного ведення бізнесу.

Ще однією важливою умовою досягнення економічного зростання регіонів є гарантування мобільності робочої сили, яке передбачає сприяння розвитку ринку освітніх послуг, налагодження ефективної системи підготовки та перепідготовки кадрів. У світовій практиці підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів на пряму пов'язано із забезпеченням функціонування прозорої й ефективної системи фінансування регіонального та місцевого розвитку, створенням сприятливих умов для активізації інноваційно-інвестиційних процесів на місцевому та регіональному рівнях [7, с. 173].

Економічний розвиток регіонів України повинен базуватися на розробці концепції регіональної економічної політики, яка б забезпечила підвищення конкурентоспроможності регіонів, досягнення збалансованого територіального розвитку, здійснення комплексу започаткованих реформ, що впроваджу-

ються на місцевому, регіональному та національному рівнях. Для розробки концепції принципово важливе значення має аналіз ситуації, що склалася, виявлення найбільш кризових точок і проблемних зон, діагностика причин низьких темпів економічного зростання як в регіонах, так і в державі загалом. При цьому важливим є комплексний взаємопов'язаний аналіз соціально-економічного розвитку регіону в цілому. Ускладнює ситуацію і те, що кожен регіон є поліструктурним утворенням, до складу якого входять різноманітні об'єкти, економічні райони, адміністративно-територіальні одиниці, особливі просторові утворення, вільні економічні зони, території пріоритетного розвитку, різні види транскордонних об'єднань, що мають індивідуальні особливості [8, с. 38].

Концептуальна модель регіональної економічної політики передбачає формування чітких пріоритетів, відповідно до яких визначено стратегічні цілі, кожна з яких містить перелік завдань для їх досягнення (рис. 1).

Стратегічним пріоритетом реалізації регіональної економічної політики має стати підвищення ефективності функціонування системи управління регіональним і місцевим розвитком. Для досягнення цієї цілі необхідно забезпечити виконання таких завдань:

- завершення реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади;
- формування чіткої системи розподілу повноважень між органами управління різних рівнів та їх ресурсного забезпечення;
- вдосконалення процесів управління комунальною інфраструктурою;
- розширення можливостей органів місцевого самоврядування щодо фінансування витрат на соціально-економічний розвиток регіонів;
- забезпечення інституційної та ресурсної скоординованості реалізації регіональних стратегій та проектів розвитку.

Досягнення другої цілі – «Удосконалення механізмів стимулювання економічного розвитку регіонів в умовах децентралізації» – потребує виконання таких завдань:

- стимулювання структурних зрушень в економіці регіонів та забезпечення пріоритетності розвитку секторів, що генерують мережеві зв'язки на глобальному та національному рівнях відповідно до принципів і пріоритетів стратегії розумної спеціалізації;
- підвищення рівня інноваційності економіки регіонів;
- активізація залучення вітчизняних та іноземних інвестицій;
- створення умов для розвитку малого та середнього підприємництва;
- стимулювання розвитку нових форм просторової організації бізнесу (кластерів, технопарків тощо).

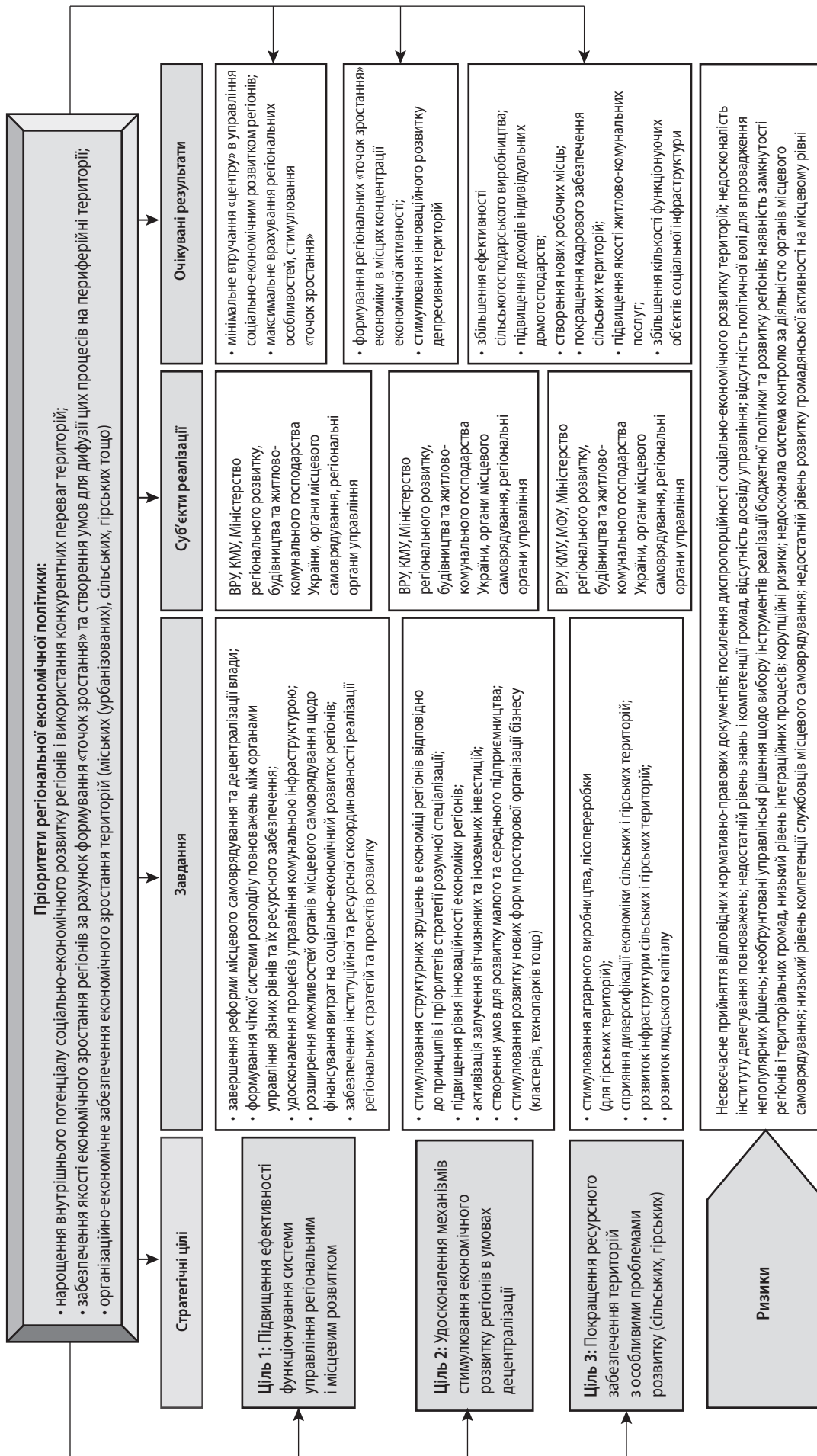

Рис. 1. Стратегічні орієнтири регіональної економічної політики в Україні

Джерело: авторська розробка.

Для досягнення третьої цілі – «Покращення ресурсного забезпечення територій з особливими проблемами розвитку (сільських, гірських)» – необхідним є виконання таких завдань:

- ✦ стимулювання аграрного виробництва, лісопереробки (для гірських територій);
- ✦ сприяння диверсифікації економіки сільських і гірських територій;
- ✦ розвиток інфраструктури сільських і гірських територій;
- ✦ розвиток людського потенціалу.

Реалізації запропонованих завдань регіональної економічної політики в контексті забезпечення ендегенноорієнтованого соціально-економічного розвитку регіонів України передбачає досягнення таких результатів:

- ✦ завершення процесу формування об'єднаних територіальних громад, що передбачає поширення децентралізації на територію всіх районів країни, комплексний підхід до процесу формування новостворених громад і початок реформування районного рівня виконавчої влади в Україні;
- ✦ збалансованість управлінських впливів центральних регіональних і місцевих органів влади в управлінні соціально-економічним розвитком територій;
- ✦ активізація структурних змін в економіці регіонів на основі використання смарт-спеціалізації з метою підвищення рівня інноваційності економіки та забезпечення її диверсифікації;
- ✦ стимулювання формування «точок зростання», що сприятиме просторовій концентрації економічної діяльності та в подальшому забезпечить прояв ефекту дифузії економічного зростання для периферійних територій;
- ✦ комплексний розвиток територій з особливими проблемами розвитку, що передбачає створення робочих місць, покращення місцевої інфраструктури, поліпшення умов і якості життя громадян;
- ✦ посилення механізмів участі громадян і громадських організацій в управлінні територіальним розвитком і контролю за діяльністю органів місцевої влади;
- ✦ розвиток інтеграційних процесів шляхом посилення міжрегіонального та міжмуніципального співробітництва.

Виконання окреслених завдань пов'язане з рядом ризиків, що потребують урахування, серед яких можна назвати такі:

- ✦ несвоєчасне прийняття відповідних нормативно-правових документів;
- ✦ нестабільна макроекономічна ситуація;

- ✦ посилення диспропорційності соціально-економічного розвитку територій;
- ✦ нечіткий розподіл повноважень органів місцевого управління та місцевого самоврядування на різних рівнях;
- ✦ недосконалість інституту делегування повноважень, що є потенційним джерелом конфліктів;
- ✦ недостатній рівень знань і компетенції громад, відсутність досвіду управління;
- ✦ наявність спротиву (через втрату повноважень і впливу на управління ресурсами регіону) органів виконавчої влади та місцевого самоврядування районного й обласного рівнів процесу об'єднання громад;
- ✦ відсутність політичної волі для впровадження непопулярних рішень;
- ✦ необґрунтовані управлінські рішення щодо вибору інструментів реалізації бюджетної політики та політики розвитку регіонів;
- ✦ наявність замкнутості регіонів і територіальних громад, низький рівень інтеграційних процесів;
- ✦ корупційні ризики;
- ✦ недосконала система контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування;
- ✦ низький рівень компетенції службовців місцевого самоврядування, що негативно позначається на управлінських рішеннях;
- ✦ недостатній рівень розвитку громадянської активності на місцевому рівні.

Вважаємо, що практична реалізація визначених завдань сприятиме вдосконаленню регіональної економічної політики, вирішенню питання усунення міжрегіональних диспропорцій, подоланню регіональних проблем, досягненню нових цілей розвитку регіонів і країни загалом в контексті адміністративної та фінансової децентралізації, стимулюванню якісного економічного зростання та підвищенню рівня життя населення в Україні.

ВИСНОВКИ

Вирішення в Україні основних соціально-економічних проблем регіонального розвитку обумовлює необхідність перегляду стратегії й тактики регіональної економічної політики. Реалізуючи регіональну економічну політику на засадах саморозвитку, регіональний розвиток зможе вийти на якісно новий рівень, в якому кожен мешканець територіальної громади має стати активним учасником економічних процесів у регіоні. В умовах посилення диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів, низької конкурентоспроможності та інвестиційно-інноваційної активності у них гостро стоїть потреба пошуку дієвих механізмів стимулювання діяльності органів місцевого самоврядування, бізнесу та населення щодо прискорення розвитку регіонів на основі

ефективного використання їх внутрішнього потенціалу з метою забезпечення якісного економічного зростання та підвищення добробуту громадян. Запропоновані пріоритети реалізації регіональної економічної політики розвитку регіонів України логічно взаємопов'язані. Це, своєю чергою, дозволяє отримати ефект синергії, оскільки вирішення одних проблем служить основою для вирішення усіх наступних. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Онищенко В. О., Романова Т. В.** Аналіз факторів впливу на іноземні інвестиції. *Економіка і регіон*. 2008. № 2. С. 3–7.
2. **Романова Т. В.** Формування державної регіональної економічної політики зростання інвестиційного потенціалу регіонів України. *Ефективна економіка*. 2010. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=316>
3. **Сімків Л. Є.** Регіональна економічна політика: чинники формування, пріоритети та механізми реалізації : монографія. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2018. 380 с.
4. **Сімків Л. Є.** Регіональна економічна політика в умовах диспропорційності економічного зростання : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05. Івано-Франківськ, 2019. 39 с.
5. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні: актуальні проблеми, ризики та перспективи адміністративно-фінансової децентралізації : наукова доповідь / наук. ред. В. С. Кравців. Львів, 2017. 120 с.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
7. **Шульц С.** Економічний простір України: формування, структурування та управління : монографія. Львів : ІРДНАМ України, 2010. 408 с.

8. Максимчук М. В., Луцків О. М. Інституційне середовище регіональної структурної політики. *Регіональна економіка*. 2014. № 3. С. 37–45.

REFERENCES

- [Legal Act of Ukraine] (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
- Maksymchuk, M. V., and Lutskiv, O. M. "Instytutsiine sere-dovyshche rehionalnoi strukturnoi polityky" [The institutional environment of regional structural policy]. *Rehionalna ekonomika*, no. 3 (2014): 37-45.
- Onyshchenko, V. O., and Romanova, T. V. "Analiz faktoriv vplyvu na inozemni investytsii" [Analysis of factors influencing foreign investment]. *Ekonomika i rehion*, no. 2 (2008): 3-7.
- Romanova, T. V. "Formuvannia derzhavnoi rehionalnoi ekonomichnoi polityky zrostannia investytsiinoho potentsialu rehioniv Ukrainy" [Formation of the state regional economic policy of growth of investment potential of the regions of Ukraine]. *Efektyvna ekonomika*. 2010. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=316>
- Shults, S. *Ekonomichnyi prostir Ukrainy: formuvannia, struk-turuvannia ta upravlinnia* [Economic space of Ukraine: formation, structuring and management]. Lviv: IRDNAM Ukrainy, 2010.
- Simkiv, L. Ye. "Rehionalna ekonomichna polityka v umovakh dysproportsiinosti ekonomichnoho zrostannia" [Regional economic policy in the conditions of disproportionate economic growth]: *avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.05*, 2019.
- Simkiv, L. Ye. *Rehionalna ekonomichna polityka: chynnyky formuvannia, priorytety ta mekhanizmy realizatsii* [Regional economic policy: factors of formation, priorities and mechanisms of realization]. Ivano-Frankivsk: IFNTUNH, 2018.
- Terytorialnyi rozvytok ta rehionalna polityka v Ukraini: aktualni problemy, ryzyky ta perspektyvy administratyvno-finsan-soi detsentralizatsii* [Territorial development and regional policy in Ukraine: actual problems, risks and prospects of administrative and financial decentralization]. Lviv, 2017.